

vaikka kuntalaiset voivat jo nyt ainakin periaatteessa tehdä hankintaehdotuksia. Harva heistä ehkä kuitenkaan tietää tästä tai on rojhennut tuoda esiin toivomuksiaan. Ehdotus herätti mielesäni tukun kysymyksiä. Eivätkö kuntalaiset haluaisi saman tien esittää toivomuksia myös lehdistä, äänitteistä, kuvatalenteista yms.? Miten tämä mahdollisuus ulotetaan koskemaan kaikkia, esimerkiksi pikkulapsia? Mistä saadaan työvoima käsittelemään ehdotuksia? Säilyisikö päätoisvalta hankinnoista edelleen käytännössä kirjastonhoitajilla eli ns. asiantuntijoilla vai tulisivatko muut kirjastojen työntekijät, erilaisia puoluepoliittisia näkemyksiä edustavat kirjastolautakuntien jäsenet ja/tai asiakkaat mukaan päätöksentekoon vaikkapa hankintakiintiöin?

Terhi Anttila

Viitteet

¹ Kyseessä on Merja Hurrin Helsingin yliopistoon vuonna 1983 tekemä tiedotusopin lisensiaatintutkimus Kulttuuriosastot.

² Vrt. Jameson, Fredric, Reifikaatio ja utopia massakulttuurissa. Suom. Seppo Siuro. Tiedotustutkimus 7(3): 29—45. 1984; Jameson, Fredric, Postmodernismi eli kulttuurin logiikka myöhäiskapitalismissa. Suom. Erkki Vainikkala ja työryhmä Kimmo Jokinen, Jukka Laari, Kaarlo Laine. Teoksessa Moderni/postmoderni. Lähtökohtia keskusteluun, s. 227—279. Toim. Jussi Kotkavirta ja Esa Sironen. Tutkijaliitto, Jyväskylä, 1986.

³ Segers, Rien T., Kirja ja lukija. Johdatusta kirjallisuudentutkimuksen uuteen suuntaukseen. Suom. Lili Ahonen. SKS, Juva, 1985, S. 107.

⁴ Varpio, Yrjö, Suomalaisen kirjallisuudentutkimuksen historia. WSOY, Porvoo, 1986, S. 131—143.

⁵ Vrt. Jallinoja, Riitta, Mitä on naiseus. Sosiologia 24(1): 32—42, 1987.

⁶ Pertti Vakkarin (Kirjojen lukeminen ja yleiset kirjastot. Tutkimus yleisten kirjastojen käytöstä kirjakanavana. Kirjastopalvelu, Pieksämäki, 1983, S. 80—84.) mukaan kirjastosta lainaamattomiin lukijoihin kuuluu mm. sellaisia, jotka suosivat etenkin kioski- tai uskonnollisia kirjoja.

Kansainvälinen luokitustutkimuksen äänenkannattaja International Classification

Fraasi tai ei, mutta monilla tieteenaloilla uusin tutkimus ilmestyy nykyisin aikakauslehtiartikkeleina. Kansainvälisestä tutkimuksesta kiinnostuneiden on kartoitettava oman alansa keskeiset aikakauslehtijulkaisut ja seurattava niitä. Omalla mielenkiintoalueellani, luokitustutkimuksen piirissä, eräs merkittävimmistä kansainvälisistä aikakauslehdistä on INDEKS Verlagin julkaisema ja FID:n luokitustutkimuskomitean tukema International Classification. Oman ilmoituksensa mukaan lehti keskittyy käsiteteoriaan, systemaattiseen terminologiaan ja tiedon organisointiin.

International Classification -lehden toimittajien joukko on varsin arvovaltainen ja kansainvälinen. Päätoimittajana toimii tällä hetkellä tunnettu saksalainen luokitusteoreetikko, filosofian tohtori Ingetraut Dahlberg. Muut toimittajat ovat professorit Alwin Diemer (Saksan Liittotasavalta), Jean M. Perreault (Yhdysvallat) ja Arashanipalai Neelameghan (Pariisi, Unesco/PGI). Toimitusneuvostoon kuuluu 16 jäsentä eri puolilta maapalloa. Heidän joukossaan on edustajia mm. Brasiliasta, Italiasta, Japanista ja Puolasta. Toimituskunnassa ovat mukana sellaiset Suomessakin hyvin tunnetut henkilöt kuten Dagobert Soergel Yhdysvalloista ja A.I. Tsernyi Neuvostoliitosta. Düsseldorfin yliopiston filosofian laitoksen informaation ja dokumentaation tutkimusosastolla, Saksan luokitusseuralla ja Wienissä sijaitsevalla Infotermilla on myös edustajansa toimitusneuvostossa.

Artikkelien kirjo

International Classification -lehdessä on neljän viime vuoden aikana (volyymit 10—13, vuodet 1983—1986) julkaistu kaikkiaan 44 artikkelia, joista jotkut useampiosaisina. Artikkelit jakaantuvat kirjoittajiansa työskentelymaahan mukaan seuraavasti (kirjoittajan kotimaa ei välttämättä ole sama kuin työskentelymaa):

| artikkelien kirjoittajien työskentelymaa | artikkelien lukumäärä | |
|---|-----------------------|-----------|
| | vol. 10—vol. 13 | vol. 13 |
| Belgia | 1 | — |
| Englanti | 2 | 1 |
| Intia | 5 | 2 |
| Israel | 1 | — |
| Itävalta | 3 | 1 |
| Kanada | 1 | 1 |
| Kiina | 1 | 1 |
| Saksan Liittotasavalta | 15 | 1 |
| Unkari | 2 | 1 |
| Yhdysvallat | 10 | 3 |
| Tanska | 2 | — |
| Tšekkoslovakia | 1 | — |
| YHTEENSÄ | 44 | 11 |

Julkaistut artikkelit ovat peräisin monesta maasta ja siten toteuttavat lehden nimeä — International Classification. Kuitenkin vuosina 1983—1986 julkaistuista 44 artikkelista 25 (56,8 %) oli peräisin kahdesta maasta, Saksan Liittotasavallasta ja Yhdysvalloista. Viimeksi ilmestyneessä vuosikerrassa (vol. 13) tilanne oli tosin jo erilainen.

Kuten tieteellisten aikakauslehtien artikkelit yleensäkin, myös International Classification -lehden artikkelit ovat vaikeusasteeltaan hyvin vaihtelevia. Jotkut artikkelit ovat teoreettisesti melko kunnianhimoisia ja saattavat vaatia lukijalta melkoista aihealueeseen perehtyneisyyttä. Esimerkkinä tämän tyyppisestä artikkelista voi mainita *Wolfgang Dahlbergin* kaksiosaisen artikkelin *Natural Law and Evolution. Towards a Natural Classification of Order* (International Classification 13(1986): 1, p. 1—8; International Classification 13(1986): 2, p. 65—72). Tässä artikkelissa kirjoittaja ilmoittaa pyrkivänsä ymmärtämään luonnonlakia, evoluutiota ja määräytymisen muotoja uudella tavalla tarkastelemalla niiden kontekstia eri näkökulmista. Hänen mukaansa järjestystä kaikkien määräytymismuotojen käsitteellisenä viitekehyksenä on mahdotonta tarkastella erillään tietoisuudesta ja olemisesta.

Esimerkki myös teoreettiseen jäsenyykseen pyrkivästä, mutta jo helppolukuisemmasta ja mielenkiintoisesta kirjoituksesta on kanadalaisen professorin *Gilles Deschateletsin* artikkeli *The Three Languages Theory in Information Retrieval* (International Classification 13(1986): 3, p. 126—132). Tekijä määrittelee ja luonnehtii kolmea hakujärjestelmiin liittyvää kieltä, dokumentin kieltä, indeksointikieltä ja kyselykieltä. Lisäksi hän identifioi niiden tehtäviä ja merkitystä tiedonhaussa.

Kaikki International Classification -lehden artikkelit eivät suinkaan pyri teoreettiseen mallin-

tamiseen. Lehdessä julkaistaan myös paljon selvitystyyppisiä, kiinnostavia artikkeleita, joissa esitellään mm. eri maissa käytettäviä luokitus- ja indeksointijärjestelmiä. Tämän tyyppinen artikkeli on Kiinan kansantasavallassa, Hubein yliopistossa työskentelevän *Lei Zengin* artikkeli *An Introduction to Thesauri and Classification Systems in the People's Republic of China* (International Classification 13(1986): 1, p. 24—28). Artikkelissa esitellään kiinalaista tesaurusta ja kolmea Kiinan kansantasavallassa käytettyä kirjastoluokitusjärjestelmää, Kiinan kansan yliopiston kirjaston luokitusta, Kiinan tiedeakatemian kirjaston luokitusta ja Kiinalaista kirjastoluokitusta, joka on Kiinassa eniten käytetty kirjastoluokitus. Oma viehätyksensä on tietää joitakin piirteitä näistä luokituksista. Samoin on viehättävää tietää, että kiinalaisessa tesauruksessa viittaukset tulevat seuraavasti (rinnalla suomenkieliset vastineet):

| | |
|----------|-----------------------------|
| Y (Yong) | Käytä |
| D (Dai) | KT (korvaa termin) |
| F (Fen) | ST (suppeampialainen termi) |
| S (Su) | LT (laajempialainen termi) |
| C (Can) | RT (rinnakkaistermi) |

Uusien aiheiden esiinnoisuus tutkimusalueella näkyy myös International Classification -lehdessä. Luokitus tutkimuksen puitteissa tällainen uusi aihe on luokituksen ja tekoälyn suhde. Sitä ovat International Classification -lehdessä pohtineet Kölnissä työskentelevä *Norbert Meder* (Artificial Intelligence as a Tool of Classification/International Classification 12(1985): 3, p. 128—132) ja Infotermissä työskentelevä *Wolfgang Nedobity* (Terminology and Artificial Intelligence/International Classification 12(1985): 1, p. 17—19).

Lehden kautta välittyy lisäksi kuva siitä, miten »vanhat», melko erilläänkin käsitellyt aiheet liittyvät tällä hetkellä uudella tavalla ja aikaisempaa kiinteämmin yhteen. Luokitusta ja indeksointia käsitellään kiinteässä yhteydessä tiedonhakuun. Tämä on seikka, joka käytännön näkökulmasta katsottuna vaikuttaa lähes itsestään selvältä, mutta joka luokitus tutkimuksen puitteisissa on sittenkin melko uusi ilmiö. International Classification on siten tiedonhaunkin tutkimuksesta kiinnostuneille varsin hyödyllinen tiedonlähde.

Luokitus uutiset

International Classification on myös uutislehti. Uutispalstalla seurataan mm. eri maissa toimivien luokitus tutkimusryhmien kokouksia ja muita tapahtumia. Numerossa 2/1985 uutisoitiin esim. International Federation of Classification

Societies (IFCS) -nimisen järjestön perustaminen 4. 7. 1985. Uutisluontoiseen aineistoon kuuluvat myös tiedot eri maissa meneillään olevista tutkimuksista. Lehteä seuraamalla olen huomannut mm. että Lontoossa (London City University) tehdään tutkimusta tiedonhaun kongnitiivisista malleista ja että Iranin kansalliskirjaston luokitustutkimusosastolla tehdään tutkimusta Iranin kielten ja kirjallisuuden esittämisestä Kongressin kirjaston luokituksessa. Irmeli Hovin juuri valmistunut lisensiaatintyö mainittiin meneillään olevana tutkimuksena International Classification -lehden numerossa 3/1986.

Uutispalstalla tiedotetaan myös eri luokitusten käytöstä eri maissa. Numerossa 3/1983 esimerkiksi kerrottiin UDK:ta ja BBK:ta (Kirjastobibliografinen luokitus) Neuvostoliitossa käyttävien kirjastojen lukumäärät (tilanne 1983). Koska uskon näiden tietojen kiinnostavan ainakin joitakin suomalaisia lukijoita, niin toistettakoon ne tässä:

BBK:ta käyttävät kirjastot

| <i>Neuvostoliitossa</i> | <i>lkm</i> |
|-------------------------------------|------------|
| Valtionkirjastot | 50 |
| Alueelliset kirjastot | 5 000 |
| Yleiset kirjastot | 113 000 |
| Lasten kirjastot ja koulu-kirjastot | 127 000 |
| Yhteensä | n. 245 000 |

UDK:ta käyttävät kirjastot

| <i>Neuvostoliitossa</i> | <i>lkm</i> |
|--------------------------|------------|
| Tekniikan alan kirjastot | 15 000 |
| Maatalousalan kirjastot | 4 500 |
| Lääketieteen kirjastot | 6 500 |
| Informaatiopalvelut | 10 000 |
| Yhteensä | n. 36 000 |

Vaikka BBK on Neuvostoliitossa selvästi käytetympi luokitus kuin UDK, niin UDK:llakin on siellä vankka asema ja selvästi omat käyttäjärühmänsä.

Tieteellisen aikakauslehden uutisoinnin seuraaminen on itsensä ajantasalla pitämistä. Tieteel-

lisillä aikakauslehdillä on moninaisia funktioita, aina niitä ei lueta vain siksi, että kerättäisiin viitteitä omaan tutkimukseen.

Tarpeelliset kirja-arvostelut

International Classification sisältää myös melkoisen määrän kirja-arvosteluita. Neljän viime vuoden aikana niitä on julkaistu kaikkiaan 58, mikä tarkoittaa n. 15 arvostelua/volyymi ja 5 arvostelua/numero. Uusien, joskus vähän vanhempienkin teosten arvostelijoina ovat alan asiantuntijat. Ahkera kirja-arvostelujen kirjoittaja on esim. päätoimittaja *Dahlberg* itse. Toinen ahkera arvostelija on intialainen *M.P. Satija*. Kansainvälisessä lehdessä julkaistut kirja-arvostelut ovat merkittäviä ainakin kahdesta syystä. Ensinnäkin niiden kautta välittyy tieto uusista, itseä kiinnostavalla tutkimusalucella tehdyistä tutkimuksista jo ennen kuin nämä tutkimukset hankitaan Suomen kaltaiseen periferiaan. Toisaalta Suomen kaltaisessa väkiluvultaan pienessä maassa tietyn spesifin tutkimusalueen harrastajia on vähän, ja niinpä mahdollisten kirja-arvostelujen kirjoittajia on vähän. Luokitustutkimusta ei Suomessa koskaan pystytä kirja-arvostelujen avulla esittelemään niin laaja-alaisesti kuin kansainvälisissä julkaisuissa. Siksi kannattaa opetella lukemaan näitä arvosteluita esim. International Classification -lehden tyyppisestä julkaisusta ja näin käyttää hyväksi se työ, jota tehdään muualla. Myös sillä, että kirja-arvostelun kirjoittaja on esim. *Ingetraut Dahlberg* tai *Dagobert Soergel*, on selvää informaatioarvoa monelle lukijalle.

Lopuksi

On kirjoja, joita luetaan vain joskus ja on kirjoja, joihin palataan aina uudestaan ja uudestaan. Samoin on tieteellisiä aikakauslehtiä, joita tarvitaan vain joskus ja on tieteellisiä aikakauslehtiä, joita luetaan jatkuvasti ja säännöllisesti. Itselleni International Classification kuuluu jälkimmäisten, aina tarvittavien joukkoon.

Mirja Iivonen